herpy

AGAMER

Uromastyx ornata

Uromastyx ornata är en liten och ovanligt färgrik dabbödla från klippöknarna på båda sidor av Röda havet. Hanen är grön, blå och ibland röd med gula fläckar på ryggen. Den blir 30-36 cm, är nästan en ren växtätare och gräver ner sig i ett djupt bottensubstrat. Den kräver ett stort, varmt och torrt terrarium med kraftig UVB och lever i många år, men är ingen gosig ödla.

Familj: Agamidae Engelska: Ornate Mastigure Tidigare namn: *Uromastyx philbyi* Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**30-36 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**15-25 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Klipplevande, marklevande och grävande**
Biotop	**Öken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Värmeplats	**50-55 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**20-30 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Vintervila	**16-22 °C** 8-12 veckor
Föda	**Växter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**4-20 ägg**
Inkubation	**60-70 dagar** vid 33-34 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Uromastyx ornata är en kompakt, kraftigt byggd agam med kort, bred kropp, korta ben och en platt svans som är täckt av kransar av spetsiga fjäll. Svansen består av 20-23 ringar och används både till försvar och för att spärra ingången till hålan. På översidan av låren sitter små taggar, och framför öronöppningen finns några förstorade fjäll.

Könen har olika färger. Hanens grundfärg på ryggen är grön, blå och ibland röd, med gula ögonfläckar i rader. Honan är mer neutralt sandfärgad till rosa och har mattare gula fläckar. Hanarna får sina fulla färger först efter 3-6 år och är som mest färgstarka under parningstiden. Enstaka honor är lika färgstarka som hanar. Hanarna är som regel smalare än honorna och har ett bredare huvud, medan vuxna honor blir päronformade.

Arten blir omkring 30-36 cm inklusive svans och hör därmed till de medelstora dabbödlorna.

Arten beskrevs 1827. Man skiljer mellan två underarter: *U. o. ornata* från Egypten, Israel och Saudiarabien och *U. o. philbyi* från västra Saudiarabien och nordvästra Jemen. Arten har tidigare förts som underart till *Uromastyx ocellata*.

Vuxna djur är lugna och tillbringar en stor del av dagen med att sola sig och äta. Ungdjur är däremot mycket aktiva och skickliga klättrare. *U. ornata* blir sällan riktigt tam, och den passar bäst som ett djur att titta på, inte ett att hantera. Själva skötseln är däremot förhållandevis enkel när temperatur, UVB och kost fungerar. Arten passar bäst för den som har erfarenhet av växtätande kräldjur och plats för ett stort terrarium.

Läs mer: Ljus och UVB

Utbredning och livsmiljö

Uromastyx ornata lever i östra Egypten med Sinai, södra Israel, västra Saudiarabien och nordvästra Jemen. En förekomst i Jordanien är möjlig, men inte bekräftad. Nominatformen *U. o. ornata* finns i den norra delen av utbredningsområdet, medan *U. o. philbyi* lever i bergen i västra Saudiarabien och nordvästra Jemen.

Arten är knuten till klippig terräng och berg på båda sidor av Röda havet. Globalt räknas den inte som hotad, men i Israel står den som hotad på den nationella rödlistan.

> **Naturlig utbredning:** Egypten, Israel, Saudiarabien och Jemen.

LIVSMILJÖ

Uromastyx ornata lever i klippöken och stenig mark med spridd växtlighet. Den gräver hålor i sprickor, under stenar och i lös jord, och hålorna kan vara upp till omkring 1 m djupa. Djuren är dagaktiva och solar sig på morgonen innan de går för att söka föda. I den norra delen av utbredningsområdet kan det komma frost på vintern.

Hålan ger ett svalare och fuktigare mikroklimat än ytan. Växterna täcker det mesta av vattenbehovet, och arten dricker sällan. Djuren lever för det mesta ensamma och möts för parning; små grupper med en hane och flera honor förekommer också. Födan är nästan uteslutande växter: insekter utgör bara omkring 1 % av födan och äts förmodligen av en slump tillsammans med blommor.

Vintervilans längd i naturen är inte dokumenterad för arten. Hos den närstående *Uromastyx acanthinura* är djuren mindre aktiva från oktober till februari.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur behöver ett terrarium på minst 120 × 60 × 60 cm (längd × bredd × höjd), och större är bättre. Det är större än vanliga glasterrarier erbjuder, så välj ett terrarium i trä, PVC eller plast med glasfront. Tre fasta sidor ger lugn, särskilt för nyinköpta djur. Ungarna kan också bo i 120 × 60 cm, eftersom de behöver samma temperaturgradient som de vuxna.

Bottensubstratet grävs i och ska därför vara djupt: minst 10 cm, gärna mer, av fin sand eller sandig jord. En blandning av hälften sand, 30 % jord utan gödning och 20 % lera gör att gångarna håller. Håll de översta centimetrarna torra och fukta bara lite på djupet. Undvik kalksand och krossade valnötsskal, som kan ge tarmstopp. Avföring och urinsyra tas bort dagligen, och substratet byts helt var 3:e-4:e månad. Sjuka eller skadade djur flyttas tillfälligt över på hushållspapper.

Terrariet ska öppnas framtill och ha god ventilation, helst med nätlock. Bygg solplatsen av platta stenar eller skiffer under värmelampan, gärna som en stapel med mellanrum, så att djuret kan krypa in och välja sin temperatur. Fäst stenarna så att de inte välter när djuret gräver under dem. Ge minst tre gömställen per djur, gärna det dubbla, fördelade mellan den varma och den svala sidan. Värmelampor skärmas av så att djuret inte kan röra dem. Håll ett djur i varje terrarium, och håll aldrig olika arter av *Uromastyx* tillsammans.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Solplatsen ska ha en yttemperatur på 50-55 °C, mätt med en infraröd termometer strax under lampan. Den svala sidan ligger på 27-32 °C. Värmen ska komma uppifrån, till exempel från en halogenspot på 100 W omkring 25-30 cm över solplatsen, aldrig från en värmematta under botten: djuret flyttar sig inte i tid från ett för varmt underlag och kan bli brännskadat. Är solplatsen för varm eller för kall, justera med en dimmer eller genom att höja eller sänka stenarna.

På natten stängs värmen av, och temperaturen får sjunka till rumstemperatur, omkring 18-22 °C. Djuret ska hela tiden kunna dra sig undan värmen.

På vintern ges en sval vila: dagslängden kortas till 6-8 timmar, rumstemperaturen sänks till 16-22 °C, och solplatsen hålls på omkring 30 °C, så att djuret kan värma sig och tömma tarmen. Vilan varar 8-12 veckor. Ge bara vintervila till friska, välnärda djur, och väg dem före och under vilan.

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska vara låg, omkring 20-30 %, mätt vid botten på den svala sidan. Ihållande hög luftfuktighet gör djuret sjukt, så spraya inte terrariet. Botten fuktas bara lite på djupet så att gångarna håller och hålorna får ett fuktigare mikroklimat, medan de översta centimetrarna är torra.

Djuret får nästan allt sitt vatten genom födan och dricker sällan. Om en vattenskål behövs råder det delade meningar; en liten skål med friskt vatten gör ingen skada i ett välventilerat terrarium, och magra eller nyinköpta djur kan ha nytta av den. Byt vattnet dagligen.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och behöver kraftigt ljus. Använd en LED-lampa eller ett lysrör på ca 6500 K som dagsljus, skilt från värmen; djuren är då mer aktiva och äter bättre. UVB är nödvändigt: arten hör till Ferguson-zon 3, och ett T5 HO-rör på 12-14 % över ungefär halva terrariets längd på den varma sidan ska ge ett UV-index på 4,5-6 vid solplatsen. Kontrollera med en UV-mätare, och byt rören efter 6-12 månader eller enligt tillverkarens anvisningar. Dagen är 12 timmar på sommaren och kortare på vintern.

UTFODRING

Uromastyx ornata är växtätare. Omkring 90 % av födan ska vara bladgrönt och blommor, ca 5 % hårda grönsaker och ca 5 % torrfoder. Variera mellan salladsblandningar, ruccola, maskrosblad, endive, pak choi, kålrotsblad och lite grönkål, och ge ätliga blommor som maskros, hibiskus, rosblad, ringblomma och indiankrasse, gärna från den egna trädgården och alltid utan bekämpningsmedel. Hö och gräs äts också. Hårda grönsaker som squash, morot och ärtor rivs fint.

Frön och baljväxter är en naturlig del av kosten: torkade, krossade ärtor, linser och vit hirs ger protein och fett, men leder till fetma om de ges för ofta. Uppgifterna varierar från en liten skål som står framme hos vuxna djur till en liten portion högst en gång i veckan. Ungdjur under sex månader får inga frön. Frukt är en sällsynt godbit. Insekter är inte nödvändiga; en enstaka dammad mjölmask eller zophobas kan ges då och då, särskilt till honor efter äggläggning och till djur som ska gå upp i vikt.

Ungdjur matas varje dag med så mycket de kan äta, och vuxna djur matas 4-5 gånger i veckan. Strö över maten kalk och ett vitamintillskott. Uppgifterna varierar från två gånger i veckan till en till två gånger i månaden, när djuret får tillräckligt med UVB och en varierad kost. Bipollen ges ofta i alldeles för stora mängder; låt hellre blommorna täcka behovet.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Vuxna djur är lugna och stationära, men revirhävdande mot andra vuxna, särskilt hanar mot hanar. Håll dem enskilt. Ett par kan bara hållas tillsammans i ett terrarium som är minst dubbelt så stort som minimimåttet, och inte ens då är det någon garanti. Ungdjur är inte revirhävdande och kan hållas tillsammans tills de närmar sig könsmognad.

Ett nytt djur ska få ro under de första veckorna. Uppfödda djur vänjer sig snabbast, medan vildfångade kan behöva upp till sex månader. Har djuret inte ätit efter två veckor ska en veterinär titta på det. Hantera inte djuret under invänjningen, utöver vägning, och täck över eventuella glassidor. Efteråt kan du erbjuda föda från handen. Närma dig långsamt och alltid underifrån, aldrig uppifrån, eftersom det liknar en rovfågel. Håll djuret utanför terrariet högst en timme åt gången, eftersom det behöver värmen. Väg djuret en gång i månaden och sök veterinär vid stor viktnedgång. Tvätta händerna efter kontakt, eftersom kräldjur kan bära på salmonella.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen har ett bredare huvud och är som regel mer färgstark. Böjs svansen försiktigt uppåt syns hos hanen en V-formad rad fjäll strax under kloaken och hemipenisbulor vid svansroten. Honan är päronformad som vuxen och har ett hudveck i nacken som hanen biter tag i under parningen. Enstaka honor är färgstarka och liknar hanar.

Ålder och storlek vid könsmognad är inte dokumenterade för arten. Hanarna får sina fulla färger först efter 3-6 år. Sätt bara välnärda, fullvuxna djur i avel.

PARNING

Aveln följer en sval vintervila, som sätter igång djuren. Dagslängden kortas från 12 till 6 timmar och därefter till 4 timmar, och temperaturen sänks. Efter ungefär två månader ökas ljuset stegvis igen till 12 timmar. Först därefter sätts hona och hane ihop, och båda ska vara i gott hull.

Parningen är våldsam. Hanen cirklar runt honan och gör armhävningar; en hona som inte är redo vänder sig på rygg. Hanen biter tag i honans nackveck och kan dra runt henne i terrariet innan han lägger sig över henne och för in en hemipenis. Själva parningen varar 2-10 minuter. Se till att honan inte skadas, och skilj djuren åt om det går för långt.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger äggen 4-6 veckor efter en lyckad parning. Äggkullen är på 4 till över 20 ägg beroende på honans storlek, ålder och hälsa. Sätt in en läggkruka med en blandning av sand och jord på den svala sidan i god tid, till exempel i januari, så att honan vänjer sig vid den. Använder hon den inte, flytta den till den varma sidan. Jorden ska vara så fuktig att gången håller.

Efter äggläggningen är honan tydligt smalare. Ge henne ro, rikligt med foder och eventuellt en osmaksatt elektrolytlösning. Hon tar som regel det mesta av vikten tillbaka och äter och solar sig normalt inom 1-2 veckor.

Hirs och fågelfrö är inte lämpliga som botten för en hona som ska lägga ägg: kornen fastnar på äggen och gror i kläckningsapparaten.

INKUBATION

Gräv försiktigt upp äggen med handskar på och lägg dem i samma ställning som de låg i, i en sluten behållare med fuktig perlit som är precis fuktig nog för att klumpa sig när man trycker på den. Lägg dem ett par centimeter från varandra. Efter 1-2 dagar ska det finnas imma på behållarens sidor; annars tillsätts lite vatten. En öppen skål med vatten i kläckningsapparaten håller fukten uppe. Väg behållarna en gång i veckan för att följa avdunstningen.

Vid 33-34 °C kläcks äggen efter 60-70 dagar. Högre temperatur ger kortare ruvningstid.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna hålls enskilt eller i små grupper i terrarier på 120 × 60 cm med samma solplats och temperaturgradient som de vuxna, eller i stora plastlådor. Ge dem många gömställen. Botten är hushållspapper, kakelplattor eller bar botten tills ungarna är minst ett år.

Ungarna får samma gröna växter och blommor som de vuxna, finskurna, och matas varje dag. Frön och torkade baljväxter ges först från sex månaders ålder. Magra eller uttorkade ungar kan erbjudas vatten. Skilj ungarna åt innan de blir könsmogna.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på för lite värme eller UVB, för hög luftfuktighet och felaktig kost:

- Benskörhet (sekundär nutritionell hyperparatyreoidism) vid för lite UVB, kalk och D3.
- Luftvägsinfektion och slem vid ständigt hög luftfuktighet.
- Fetma vid för många frön och för mycket protein.
- Tarmstopp vid kalksand, valnötsskal och för låg temperatur.
- Brännskador från värmemattor och oskyddade lampor.
- Parasiter hos nyintroducerade djur. Håll nya djur i karantän i 3-6 månader.
- Fjälliga sår på läpparna och huden, som kan orsakas av bakterien *Devriesea agamarum*. Den smittar mellan agamer och kan bara bekämpas med veterinärbehandling och grundlig desinfektion av terrariet.
- Problem med äggläggningen hos honor utan lämplig läggplats.

Ett friskt djur är runt och fast, har klara ögon och äter regelbundet. Viktnedgång, nedsatt aptit och slöhet kräver en veterinär med erfarenhet av kräldjur.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.